

Алексеева С. Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх дизайнерів в умовах розвитку креативних індустрій. New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters : Collective monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. pp.1-16 (864 p.). <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-032-2-1>
URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/103>

Алексеева Світлана

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

ВСТУП.

На сучасному етапі економічних перетворень, у багатьох країнах світу виокремлюється сектор «креативної економіки», цінність якої визначається результатами інтелектуальної діяльності, культурними, мистецькими, інноваційними продуктами та послугами. Креативна економіка дає нове життя не тільки виробництву, послугам, а й торгівлі, сфері розваг. Ознакою креативної економіки є динамічність у генеруванні доходів, створенні робочих місць, не прив'язаність до матеріальних ресурсів. Разом з економічними вигодами креативна економіка створює нематеріальні цінності та забезпечує сталий розвиток, орієнтований на людину.

В умовах креативної економіки активно розвиваються галузі майбутнього – “культурні” та “креативні індустрії” – що орієнтовані на виробництво та комерціалізацію процесів, які мають нематеріальний та культурний характер (за визначенням ЮНЕСКО). Як переконують закони економіки, що стійкий економічний розвиток на сучасному етапі залежить не стільки від реального ресурсного потенціалу країни, структури власності, тощо, скільки від умов для підприємництва, яке орієнтоване на інноваційну діяльність, активне й послідовне освоєння прогресивних досягнень науки, техніки, технології. Сьогодні кожна країна, зважаючи на свої національні особливості та індивідуальну ситуацію, вибудовує власну інноваційну стратегію, яка максимально гармонізує суспільні потреби, наявні ресурси та внутрішні й

зовнішні чинники економічного розвитку. Як свідчить практика у світі для посилення креативного сектора запроваджено сотні програм різного масштабу: від рівня ЮНЕСКО та державних програм до муніципальних.

Креативний сектор сприяє формуванню інвестиційного клімату та створює атмосферу відкритості та ефективного міжнародного співробітництва¹¹ [с. 49]. Саме креативні індустрії уможлиблює розв'язання таких важливих економічних і соціальних завдань, як насичення національного ринку різноманітними благами, розв'язання проблеми зайнятості населення, становлення середнього класу, розвиток конкуренції, формування господарської культури тощо. Креативний сектор також притягує найбільш активну молодь. Сучасні випускники професійних освітніх закладів мають отримати ґрунтовну теоретичну й практичну підготовку в умовах креативних індустрій, що стане запорукою успішного працевлаштування або створення власного бізнесу. За таких обставин належна підготовка молоді до креативних індустрій ще в закладах професійної освіти є ефективним способом розв'язання багатьох нагальних соціально-економічних проблем. Отже, зміни, що відбуваються у суспільстві, ставлять перед професійною освітою цілі та завдання підготовки майбутніх фахівців, здатних до реалізації творчого потенціалу, креативної самоактуалізації, професійної самозайнятості.

Сьогодні велика кількість молоді в світі працює та реалізовує свій творчий потенціал у креативних індустріях, підтримуючи економіку власної країни. З 2016 року Україна активно долучилася до підпрограми Європейського Союзу «Креативна Європа», що спрямована на підтримку культурного та креативного секторів економіки. Імплементация Угоди передбачає інформаційно-аналітичний супровід реалізації програми, зокрема: аналіз впливу та результатів діяльності програми на розвиток вітчизняного сектору культури та креативних індустрій. Водночас, у липні 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру»

¹¹ Чечетова Н.Ф. Чечетова-Терашвілі Т.М. Креативне підприємництво – основа креативної економіки країни та її регіонів (47-52). Восточно Европейский Научный Журнал. Экономические науки. 2019/10/11; 49(4):47-52

щодо визначення поняття «креативні індустрії»², а у липні 2019 року Кабінетом Міністрів України була схвалена Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, де визначена необхідність побудови інноваційної економіки з розвинутим підприємництвом, інноваціями та високою продуктивністю виробництва³. Отже, стрімкий розвиток креативних індустрій, розширенням міжнародної культурної конвергенції, осучаснення соціальної комунікації обумовлює потребу у високопрофесійних фахівцях з творчим мисленням, здатністю генерувати оригінальні задуми, нестандартні ідеї, реалізовувати полікультурні проєкти, з підготовленістю до професійної діяльності в умовах креативних індустрій.

1. Розвиток креативних індустрій : можливості та перспективи

У світовому економічному співтоваристві активно розвиваються креативні індустрії як одні з видів економічної діяльності, ключових позицій посилення відкритості ринків товарів і послуг, поглиблення кооперування та поділу праці, імплементації процесів демократизації, прав і свобод громадянського суспільства. Унікальний сектор економіки виник внаслідок поширення масової комунікації та глобалізму. Креативні індустрії це інновації в економіки знань, мистецтві, культурі, напрями розвитку торгівлі та політики.⁴ [с. 25]. Визначаючи основні характеристика креативних індустрій слід зазначити, що основними ресурсами – є інтелект, культура та креативність, тобто люди з їх інтелектуальними здібностями, талантом і творчим потенціалом. Отже, поняття “креативних індустрій” можна характеризувати через професійну діяльність, в основі якої лежить індивідуальний творчий принцип, навик або талант і яка несе в

² Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії» // відомості Верховної Ради. – 2018. - № 34. – ст. 257

³ Стратегія розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 526-р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-209p>,

⁴ Бакуліна, Н. Розвиток креативних індустрій в Україні: аналіз і оцінка [Текст] / Наталія Бакуліна, Володимир Фалович // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2019. Вип. 24. С. 24-32.

собі потенціал створення доданої вартості та робочих місць шляхом виробництва й експлуатації інтелектуальної власності.

Креативні індустрії з 2016 року стали національною візією України. Як ми вже зазначали, відповідно до змін Закон України «Про культуру» (2018), було введено поняття «креативних індустрій» та Кабінет Міністрів України затвердив перелік видів економічної діяльності, «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій» (2019)⁵. Документом визначено перелік видів економічної діяльності, відповідно до Національного класифікатора України, які належать до креативних індустрій. Перелік охоплює види економічної діяльності у таких секторах: візуальне, сценічне, аудіальне, аудіовізуальне мистецтво; дизайн; література і видавнича діяльність; нові медіа та ІТ; архітектура й урбаністика; реклама, маркетинг і PR; бібліотеки, архіви та музеї; народні художні промисли. Розроблення такого переліку дасть змогу ідентифікувати креативні індустрії у структурі української економіки і створить передумови для отримання статистичної інформації щодо стану їх розвитку. Конкретизація видів економічної діяльності в сфері креативних індустрій дасть змогу державі розробляти політику підтримки відповідно до специфіки конкретних секторів. Сьогодні також здійснюється активна робота щодо створення Інституту державних інспекторів з питань інтелектуальної власності. Крім того, активно розвивається нова програма, що фінансується Європейським Союзом «House of Europe» («Дім Європи»), яка створена з метою підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС. Програма фокусується на культурі та креативному секторі, освіті, медицині, соціальному підприємстві, медіа та роботі з молоддю.

Водночас, у сучасному соціумі поступово виокремлюється особливий соціальний прошарок активних, дієвих осіб, які воліють не пасивно пристосовуватися до новітніх обставин цивілізаційного буття, а, виявляючи ініціативу всебічно самореалізовуватися й бути економічно незалежним.

⁵ Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 265-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text>

Насамперед, ми говоримо про креативне підприємництво як можливість розвитку креативних індустрій. Важливим є й те, що у цільових настановах Державної національної програми «Освіта. Україна (XXI століття)»⁶ наголошується на необхідності ознайомлення учнівської молоді з основами економіки, формами господарської діяльності та об'єктивній потребі набуття техніко-технологічних й економічних знань, вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для залучення майбутніх фахівців до продуктивної діяльності та оволодінням певною професією. Підприємець займає центральне місце серед суб'єктів сучасної економіки і, останнім часом має високий рейтинг популярності серед фахівців різних галузей.

З точки зору форм бізнесу, «креативні індустрії» засновані на пріоритеті малих і середніх підприємств, що виробляють творчі продукти та послуги. Нова економіка будується підприємцями-творцями, які окрім знань одночасно використовують уяву та творчу енергію задля створення нових ідей та впровадження цінностей. В сучасних законодавчих документах «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» (2000), «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (2012), Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки» (2013) зазначається, що розвиток малого та середнього бізнесу є однією з найважливіших сучасних ознак сучасної економіки та важливою передумовою її розвитку. Від того наскільки активну діяльність ведуть підприємці малого та середнього бізнесу залежить економічна стабільність і розвиток самої держави. Креативне підприємництво відноситься до бізнесу, який працює в рамках культурних і творчих індустрій.

В Україні до 2030 р. передбачено використання творчого потенціалу особистості як «ключового драйвера», заохочення підприємницької ініціативи

⁶ Про Державну національну програму "Освіта" ("Україна XXI століття") Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 року № 896. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>

кожного громадянина, створення «комфортного бізнес-клімату» і забезпечення свободи реалізації бізнес-ідей. Креативні процеси в економіці нашої держави ще не набули вагомих масштабів. Практика функціонування вітчизняних підприємств показала, що в Україні креативне підприємництво ще не набуло рис повноцінної складової інноваційної сфери. Для усунення цієї проблеми необхідним є формування ефективного механізму управління інфраструктурою креативного підприємництва, що дозволить прискорити процес формування взаємозв'язків між її структурними елементами шляхом забезпечення організаційних та економічних умов їх діяльності, а також зосередитися на підготовці фахівців здатних працювати в умовах розвитку креативних індустрій. Креативне підприємництво як особливий новаторський процес створення нового орієнтований на пошук нових можливостей, розвиток інновації. За статистичними даними в Україні у креативних індустріях (архітектура, мода, образотворче мистецтво, кінематограф, видавнича справа і т. д.) вже охоплено понад 3% робочих місць, що забезпечують 4% ВВП.

Підготовка майбутніх фахівців до креативного підприємництва – це вимога часу, що зумовлює необхідність розвитку нового покоління підприємців, які здатні орієнтуватися в креативному та інформаційному просторі, знають правила ведення бізнесу, вміють оцінювати сучасні ризики та приймати адекватні управлінські рішення. Адже, у сучасному суспільстві все менше людей хочуть працювати на роботодавців, все більше на себе самих, стирають межі між наукою і мистецтвом, креативністю та інноваціями, органічною культурою та етнічною різноманітністю. В економічних термінах ідея креативності дає можливість стерти межі між необхідністю і свободою, працею і самореалізацією, засобами та цілями. Креативність запроваджується в бізнесі, підприємстві, оскільки творчий підхід гарантує конкурентоздатність практично в будь-якій сфері. Нові ідеї, інноваційність, творчість є передумовою виробництво якісного нового індивідуального культурного продукту, який потребує розповсюдження та комерціалізації.

Розвиток креативного підприємництва є однією з головних передумов формування та реалізації потенціалу держави, так як підприємці формують значну частину податкових надходжень державного та місцевого бюджетів. Тому сьогодні в умовах соціально-економічної кризи і напруженості на ринку праці підприємництво має стати початком ділової кар'єри молодих людей, розкриттям їхнього творчого потенціалу, професійної самореалізації та успішності. Підприємницька активність сучасної молоді в креативних індустріях має забезпечити відповідний економічний і соціальний ефект, що сприятиме, не лише, підвищенню рівня життя суспільства, скороченню безробіття, створенню нових робочих місць, а й формуванню прошарку середнього класу, який стане основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної та соціальної стабільності демократичного розвитку суспільства. Такий підхід особливо актуальний в умовах сучасного безробіття. Адже, за даними Державної служби статистики, офіційно зареєстрованих 34 % безробітних, це молодь у віці до 35 років. І на жаль, ситуація щодо працевлаштування молоді в найближчі роки буде тільки погіршуватися. В Україні немає ефективного законодавчо закріпленого механізму, який би гарантував молодим спеціалістам перше робоче місце. Саме тому необхідно створювати умови для самозайнятості молодого покоління, формувати досконалі ринкові відносини для ефективної підприємницької діяльності.

Досвід економічно розвинених країн також свідчить про актуальність реалізації підприємницького потенціалу нації як основного інституційного ресурсу розвитку сучасної економіки та необхідності забезпечення високого рівня підприємницької освіти. В економічно розвинених країнах підприємництву починають навчати в системі шкільної освіти, так як вважається, що до підприємницької діяльності необхідно залучати з дитинства. На користь такого підходу говорить факт поширеності підприємницької діяльності серед осіб, чії батьки мають бізнес або є приватними підприємцями.

Основні особливості підготовки сучасної молоді до креативної підприємницької діяльності визначаються, зокрема і філософією

підприємництва, що орієнтована на вільну творчість, індивідуалізацію, професійну самореалізацію. Підприємець – це людина з оригінальним мисленням, смілива, яка здатна до успішної реалізації нових ідей, новаторства, особистісної свободи, що дає можливість використовувати професійні знання та підприємницькі здібності. А отже, підготовка майбутніх фахівців до підприємницької діяльності має забезпечити не тільки формування цілісного бачення суті та змісту такої діяльності, а й розвиток підприємницького мислення, вміння раціонально і доцільно реалізовувати отримані знання на практиці;

У зміст професійної підготовки мають бути впроваджені навчальні програми, що забезпечують підготовку до ведення власної справи та готовність її здійснювати, застосовуючи нових методів господарювання. Необхідно активно впроваджувати контекстне навчання, популяризувати самоосвіту, що і забезпечить якісну професійну підготовку, сприятиме формуванню фахівця, здатного успішно реалізовуватися в умовах соціально-економічної кризи і напруженості на ринку праці.

2. Сучасні підходи підготовки майбутніх дизайнерів до креативного підприємництва в умовах розвитку креативних індустрій

Сучасний дизайн є невід'ємною частиною розвитку суспільства XXI століття. Досвід розвинених країн світу свідчить, що дизайн пов'язується з активним поширенням інноваційних процесів, розвитком наскрізних секторів економіки, малого та середнього бізнесу. За ініціативою Європейської Комісії системно реалізуються програми щодо використання дизайну. Основними напрямками реалізації таких програм є підтримка територіальних екосистем та усунення розривів між попитом й пропозицією на послуги дизайну «REDI When Regions support Entrepreneurs and Designers to Innovate» (2012–2014); популяризація дизайну у підприємстві, зокрема, використання інструментів дизайну в малому та середньому бізнесі «Design for Enterprises» (2016–2018); налагодження співпраці та обміну досвіду між дизайнерськими інноваційними центрами та закладами формальної дизайн-освіти «IDeALL – Integrating Design

for Allin Living Labs» (2012–2013). Для визначення внеску українських дизайнерів в економіку країни та потреб українського бізнесу в дизайні ми проаналізували кількість публічних закупівлі послуг дизайну через Систему-ProZorro та виявили зростання попиту на такі послуги. Було встановлено, що з 2016 по 2018 р. спостерігається позитивна динаміка попиту на дизайнерські послуги в українському суспільстві, а загальна сума сплачених індустрією дизайну податків, за цей період, становить 259 млн. гривень.

Заслуговують на увагу й результати звітів рекрутингових і консалтингових компаній з пошуку роботи, де зростає потреба у фахівцях з дизайну. Професія дизайнера стає однією із затребуваних і входить у число топ-вакансій на ринку праці. Результати проведеного аналізу свідчать, що дизайн набуває особливого соціокультурного значення, а підготовка майбутніх дизайнерів є актуальною проблемою сучасної педагогіки. Сучасному суспільству потрібен фахівець, який має широкий світогляд, високий інтелектуальний потенціал і рівень культури, здатність до продуктивної праці, творчості, досягнення успіхів та професійних здобутків. Професійна дизайнерська діяльність пов'язана зі створення максимальної довершеності, функціональності, цивілізаційного комфорту й культури матеріально-предметного середовища людини, що конкретизується ідеями емоційного забарвлення та естетичне насичення життєвого простору; творчістю, синтезом технологій, науки та мистецтва, генерування нового, переосмисленням, переоцінкою естетичних цінностей.

Система видів дизайну в даний час є багатокомпонентною. У кожному виді дизайну складається своя мова, свої засоби, стилістика і саме головне – дизайн-діяльність завжди орієнтована на певний об'єкт проектування, у якому фокусується дизайнерський образ, функціональна структура, форма об'єкту, уособлюються його естетичні властивості, реалізується поетапна структура процесу проектування.

Стратегія розвитку освіти у сфері дизайну полягає у визначенні шляхів, способів, методів, форм і змісту освіти, спрямованих на гармонічний розвиток

професійних якостей і компетенцій творчої особистості, здатної на основі здобутого творчого, наукового і проектного досвіду не тільки створювати яскраві і привабливі об'єкти оточуючого середовища, але й творчо реалізовуватися в умовах розвитку креативних індустрій. А отже, великою часткою дизайн освіти мають стати інноваційні технології, які утворюють засади для впровадження у практику навчання новітніх досягнень у сфері культури та мистецтва.

Зміст підготовки майбутніх дизайнерів до креативного підприємництва в закладах освіти пов'язується з викладанням авторських курсів креативного підприємництва у дизайн та формування системи базових знань молоді з організації, функціонування та правового регулювання креативного підприємництва. Як правило, таке навчання спрямовується на ознайомлення з історичними передумовами виникнення креативного підприємництва, його розвитком, поглядами провідних українських і зарубіжних вчених-економістів, аналізом сучасного стану підприємництва та його проблемами. Основними завданнями визначено формування цілісного бачення проблем підприємницької діяльності; озброєння дизайнерів уміннями й навичками, необхідними для організації власної справи. Але при цьому не зважається формування логічного підприємницького мислення, яке важливе для самостійних дій у бізнесі, умінь аналізувати проблеми та ситуації, а також навички планування бізнес-ідеї та оцінювання економічної ефективності підприємницької діяльності. Слід зазначити, що при вивченні таких навчальних дисциплін мають досліджуватися сучасні тенденції розвитку економіки, опановуватися технології сучасного менеджменту, маркетингу, права, обліку та податкової системи, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності майбутніх підприємців.

Аналіз освітньої практики свідчить, що незважаючи на певні позитивні зрушення у вивченні економічних дисциплін, недостатньо забезпечуються умови належної підготовки майбутніх дизайнерів до креативного підприємництва, прищеплення їм бажання до підприємницької діяльності; відзначається недостатня мотивація студентів до самоосвіти; не розробленість

методик створення креативних стартапів, практичних завдань; використовуються застаріли підходи навчання, не враховуються сучасні тенденції інноваційного, соціального та креативного підприємництва. Необхідно щоб кожен випускник мав відповідний рівень знань з сучасного виробництва, розвитку інноваційної економіки, основ маркетингу, менеджменту і креативної підприємницької діяльності.

У процесі підготовки до підприємницької діяльності має організовуватися самостійна цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність (самоосвіта) майбутніх фахівців. Необхідність самоосвіти зумовлена, з одного боку, самою специфікою підготовки до креативного підприємництва, саме цей процес потребує оновлення змісту навчання, що відповідає актуальним потребам особистості, її здатності швидко й адекватно реагувати на зміну суспільних процесів і ситуацій, готовності змінювати свою діяльність, уміло розв'язувати нові складні завдання, а з іншого боку – реаліями й тенденціями сучасної освіти, що пов'язані з потреба суспільства, еволюцією науки і практики.

Сьогодні в Інтернет мережі існує велика кількість освітніх веб ресурсів, де розміщено навчальний контент з підготовки до креативної підприємницької діяльності. Використання Інтернет ресурсів сприяє забезпеченню гнучкості, доступності, розширенню змісту підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності, конкретизації методів і засобів, активізації самостійної діяльності, а також індивідуалізації такого освітнього процесу з врахування потреб студентів. Навчальний контент веб ресурсів містить цикл курсів щодо створення власного бізнесу, креативного стартапу тощо.

Проаналізуємо найпопулярніші освітні платформи. Так, платформа масових відкритих онлайн-курсів «Prometheus»⁷ найбільший проект безкоштовної освіти для усіх та кожного в Україні, що засновано у 2014 році. Окремим блоком на цій платформі розміщено онлайн-курси з підприємництва. Зокрема, на платформі розміщено легендарний курс, що восени 2014 року

⁷ Українська платформа масових відкритих онлайн курсів Prometheus [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://prometheus.org.ua>

вивчався у Стенфордському університеті «Як створити стартап». Програма курсу містить теми щодо відкриття власної справи. Освітня платформа «Prometheus» пропонує серію курси за інноваційними методиками. Наприклад, це курс «Вступ до Теорії обмежень», що розкриваю методику управління організаціями, яка суттєво відрізняється від існуючої. Базові припущення ТОС (теорії обмежень) полягають у тому, що усі елементи в організації пов'язані, а отже в певний момент часу завжди є фізичне або логічне обмеження, без виявлення якого та ефективного керування яким не слід розраховувати на проривний результат. У цьому курсі учасниками будуть засвоєні ключові відмінності ТОС від традиційних методів менеджменту організацією. Особливу увагу приділено прагматичним інструментам ТОС, зокрема процесам мислення. У рамках продовження ознайомлення з інноваційними методиками пропонується курс «Маркетинг: розробка та продаж пропозиції цінності». Курс познайомить з рішеннями Теорії обмежень у галузі маркетингу та продажів, які відповідають за розробку і продаж «пропозиції цінності». В основу курсу покладено розробки з маркетингу і продажів доктора Е. Голдратта, Елі Шрагенхайма, Рамі Голдратта, Джона Томпсона, а також багатьох інших ТОС-експертів світового рівня.

Сьогодні підготовка майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності вимагає впровадження сучасних форм навчання, які забезпечать різноманітність навчальної інформації, високий ступінь наочності, можливість організації колективної та індивідуальної роботи. До традиційних форм підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності відносять як правило лекційні, семінарські, практичні заняття, тренінги, майстер-класи, самостійну роботу, що орієнтуються на специфіку навчальної дисципліни та рівень підготовленості аудиторії. Підвищення ефективності традиційних форм підготовки до креативної підприємницької діяльності, зокрема, лекційних і семінарських занять можливо досягти з використанням мультимедійних засобів, наприклад, надзвичайно дієвим є опрацювання теоретичного матеріалу за допомогою презентацій, технологій майндмепінгу (створення логічних

схем), використанням гіпертекстової інформації, що забезпечує зручний доступ до довідкових даних, глосарію, анімаційних додатків. Щодо практичних занять з такої підготовки, то слід зазначити про розв'язання практичних завдань та ситуації з питання підготовки та відкриття власної справи, механізму функціонування підприємств, значення конкуренції, взаємовідносини підприємця з партнерами, ціноутворення, фінансування та інші. Прикладами для розв'язання мають стати конкретні задачі, наприклад: зобразити графік виробничих можливостей; визначити: ступінь ефективності бізнесу, еластичність попиту за ціною, остаточну вартість та прибуток від реалізації основних засобів, величину стартового капіталу, приріст капіталу тощо. Під час практичних занять з підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності мають використовуватися сучасні інформаційні програми, бізнес-кейси та комп'ютерні програми-симулятори (бізнес-симулятори).

Але як свідчить практика традиційні підходи є малоефективними під час підготовки самостійних суб'єктів господарювання. Адже крім оволодіння відповідною системою знань сучасний дизайнер-підприємець повинен бути активним і корисним, вміти аналізувати соціально-економічну інформацію, вести оперативну й фінансову документацію, ставити завдання й реалізовувати їх, ризикувати і планувати досягнення цілей. Всі ці названі професійні навички мають бути відображені у програмах навчальних тренінгів. Такі тренінги проводяться з метою допомоги молоді, по-перше, сформувати й розвинути комплекс навичок, необхідних для конкретної практичної діяльності; по-друге – як програми особистісного зростання; по-третє – це тренінги командної роботи. Правильно складена методична структура тренінгів сприятиме закріпленню теоретичних знань й надають можливість компетентно діяти у майбутній дизайнерській діяльності. Слід зазначити, що в сучасній практиці у підготовці до креативної підприємницької діяльності активно використовують майстер-класи із залученням професіоналів-практиків як з державних, так і бізнесових структур. Така форма є ефективною так як уможливорює підвищення професійного рівня,

обміну передовим досвідом учасників, розширення кругозору та залучення до новітніх галузей знання, а також відпрацювання практичних навичок за різними методиками і технологіями. Такі заняття активізують мислення, пізнавальні процеси, прищеплюють інтерес до креативного підприємництва, розвивають комунікативні навички.

Розкриваючи форми підготовки до креативної підприємницької діяльності необхідно визначити про бізнес-школи, бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори. Такі форми підготовки до креативного підприємництва пов'язуються з самоосвітою майбутніх фахівців. Наприклад, акселератори, які в основному спеціалізуються на інтернет-проектах і запускаються інвестиційними фондами. В акселераторі зазвичай є чітка тимчасова програма розвитку, за дотриманням якої стежить ментор. Принцип роботи акселератора досить простий: збираються талановиті люди або команда, у яких є хороші ідеї для нового бізнесу, надається офіс та менторська підтримка. Суть акселератора полягає у наданні наставництва або необхідних інвестицій для реалізації підприємницьких ідей. Навчання в акселераторах здійснюється за програмами для підприємців протягом 3-6 місяців. Під час навчання молодь отримує підтримку менторів досвідчених фахівців, підприємців, топ-менеджерів, а також перебувають під увагою бізнес-спільноти. Менторами виступають топ-менеджери з технологічних компаній, як Facebook або Google, або венчурні інвестори, які відомі своїми успішними інвестиціями у стартапи, або люди, які вже запустили і управляють власними проектами. Менторські схеми практично завжди надають посівне фінансування і допомагають перетворити ідею в бізнес, який працює. Окрім менторської підтримки, у період навчання проводяться навчальні семінари, майстер-класи та інші заходи. У підсумку після 3-6 місяців навчальної програми молодь отримує необхідні: знання; контакти для подальшого розвитку проекту, залучення інвестицій тощо.

Ознайомитися з акселераційними програмами можна на освітньому порталі «Будуй своє», який створено за спеціальною програмою для підприємців

та тих, хто тільки мріє ними стати⁸ (режим доступу: <https://buduysvoe.com/>). Як зазначено на порталі акселератор допомагає стартапам і їхнім командам виходити на ринки ЄС та США за рахунок роботи з корпораціями, і залучати фінансування). Необхідно також зазначити, що цей портал також пропонує навчальні онлайн-курси. Зокрема, у доступі є навчальні курси: «Як відкрити власний бізнес»⁹; «PR-стратегія для малого бізнесу»¹⁰; «Розробка стратегії для роботи в соцмережах»¹¹; «Формула швидкого росту бізнесу»¹²; «Дієвий бізнес-план»¹³; «YouTube для бізнесу»¹⁴ тощо. Крім того, зазначимо про існування акселератора з соціального підприємництва, програма запущена Українською соціальною академією у партнерстві з Social Impact Award. Вона розроблена за методологією курсу з соціального підприємництва «Miller Center» і розрахована на реалізацію інноваційні ідеї з вирішення глобальних проблем суспільства. Протягом дев'яти місяців учасники мають змогу співпрацювати з українськими та іноземними експертами у сфері маркетингу, фінансових та юридичних аспектів функціонування соціального бізнесу, обмінюватися досвідом з однодумцями.

Один з варіантів організаційних форм взаємодії науки і підприємництва є бізнес-інкубатор, що уявляє собою складний багатофункціональний комплекс, який забезпечує сприятливі умови для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї. Загалом, інкубація бізнесу є одним з інфраструктурних механізмів підтримки підприємництва,

⁸ Будуй своє: програма підтримки підприємництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buduysvoe.com/>

⁹ Як відкрити власний бізнес. Будуй своє: програма підтримки підприємництва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://buduysvoe.com/vidkryty_biznes

¹⁰ PR-стратегія для малого бізнесу Будуй своє: програма підтримки підприємництва, [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/pr-strategiya-dlya-malogo-biznesu>

¹¹ Розробка стратегії для роботи в соцмережах . Будуй своє: програма підтримки підприємництва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/rozrobka-strategiyi-dlya-roboty-v-socmerezah>

¹² Формула швидкого росту бізнесу. Будуй своє: програма підтримки підприємництва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/formula-shvydkogo-rostu-biznesu>.

¹³ Дієвий бізнес-план. Будуй своє: програма підтримки підприємництва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/diyevyy-biznes-plan>

¹⁴ YouTube для бізнесу. Будуй своє: програма підтримки підприємництва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://buduysvoe.com/navchannya-online/youtube-dlya-biznes>

розрахованих на довгостроковий період. Бізнес-інкубатори допомагають створенню малих і середніх підприємств, як правило, інноваційного типу. І ця функція стає все більш важливою, оскільки вихід підприємств на старі і нові ринки ускладнюється через посилення внутрішньої і зовнішньої конкуренції. До функціональних завдань бізнес-інкубатора у сфері підприємництва слід віднести: консалтингові послуги; надання офісних приміщень; допомога у проектуванні бізнес-планів; допомога в пошуку джерел фінансування; підтримка проекту на початкових стадіях; аналіз ринкового середовища та конкурентів; прокат наукового і технологічного устаткування на певний період; технічно-адміністративне обслуговування (пошта, Інтернет, телефон, факс, ксерокс, офіс-секретар тощо); інформаційне та рекламне забезпечення; здійснення юридичних та бухгалтерських послуг; послуги у сфері оцінки бізнесу, ризику ведення бізнесу та ін.; науково-технічні (впровадження нових технологій, ноу-хау, нових продуктів). Найбільш успішними бізнес-інкубаторами України можна вважати Eastlabs, iHUB, Happy Farm, GrowthUp, Wannabiz, Voomy IT-парк та Polyteco.

ВИСНОВКИ

Питання підготовки майбутніх дизайнерів здатних до креативної підприємницької діяльності мають історичне, правове, соціально-економічне та політичне підґрунтя. Значущість для світової та національної економіки проблем розвитку підприємництва актуалізувалася в законах України, законодавчих документах про державну підтримку малого і середнього підприємництва, програмі сприяння розвитку малого підприємництва, стратегії розвитку малого і середнього підприємництва, у пріоритетних цілях сталого розвитку. Дослідження умов підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності дає змогу виокремити основні вимоги до організації сучасного освітнього процесу, а саме: забезпечення інноваційності, соціальності та гуманітаризації, що мають найти своє відображення у змісті та формах підготовки майбутніх дизайнерів. Креативність можна розглядати як діяльність щодо використання результатів наукових досліджень і розробок або інших

науково-технічних досягнень, що обумовлює виникнення якісно нових і кращих за своїми властивостями товарів чи послуг, що реалізуються на ринку, або технологій, що використовуються у практичній діяльності. Такі креативні інновації орієнтовані на упровадження нових технології виробництва, впровадження якісно нового рівня практичної реалізації наукових винаходів, раціоналізаторських пропозицій, економії енергетичних ресурсів, охоплення вдосконалених форми й методи наукової, методичної та освітянської діяльності

До змісту підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності має бути включено інноваційну компоненту, що сприятиме формуванню високоосвіченої, самодостатньої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповідати на виклики сьогодення. Метою такої підготовки є формування у майбутніх дизайнерів системи знань і практичних навичок у створенні й управлінні стартапами, підготовка до участі в інкубаційних, акселераційних і грантових програмах підтримки стартапів. У процесі навчання майбутні дизайнери мають навчитися орієнтується в основних питаннях, пов'язаних із функціонуванням стартапів, розуміти як розвивати власний стартап, мати перший проєкт з бізнес-моделлю, маркетинговим планом, перспективами розвивати цей проєкт далі в інкубаційних або акселераційних програмах.

АНОТАЦІЯ

У підрозділі монографії розкриті аспекти креативних індустрій, можливості їх розвитку у нашій країні та перспективи. Увагу зосереджено на креативному підприємстві як однієї з головних передумов формування та реалізації потенціалу держави. Визначено, що підготовка дизайнерів-підприємців має бути орієнтована на формування у них здатності адаптуватися в сучасному просторі розвитку креативних індустрій, готовності до професійної реалізації, самоздійснення та самоактуалізації у сучасній соціально-економічній ситуації суспільства. Обґрунтовано положення щодо необхідності включення інноваційної компоненти в зміст підготовки майбутніх дизайнерів до креативної

підприємницької діяльності, що сприятиме формуванню високоосвіченої, самодостатньої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповідати на виклики сьогодення. Пропонується зміст підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності реалізовувати на засадах міждисциплінарного навчання, де молодь отримує реальну перспективу використання набутих компетенцій, оскільки бачать доцільність й необхідність знань і навичок у повсякчасних або майбутніх ситуаціях професійної діяльності. доцільність і необхідність знань і навичок у повсякчасних або майбутніх ситуаціях професійної діяльності. Пропонується впровадження відповідних організаційних форм, зокрема: лекційних і семінарських занять, з використанням технологій майндмеппінгу, сучасних інформаційних програм, бізнес-кейсів, бізнес-симуляторів (комп'ютерні програми-симулятори), а також тренінгів та майстер-класів. Для додаткової освіти з підготовки до креативного підприємництва можуть використовуватися бізнес-школи, бізнес-інкубатори, бізнес-акселератори. Проаналізовані можливості використання онлайн-навчання та веб-технологій, що сприятиме удосконаленню теоретичної і практичної підготовки майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності, головна мета, якої отримання якісної самоосвіти. Такий підхід в сучасній практиці підготовки фахівців уможливить розв'язання важливих завдань щодо предметного та соціального контекстів професійної освіти, які сприятимуть підготовленості майбутніх дизайнерів до креативної підприємницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева С. В. Підготовка майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри: теорія і практика. Монографія. Київ: Міленіум, 2018. 484 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727617>
2. Алексеева, С.В. (2015) Тренінгові технології розвитку кар'єри у процесі професійної підготовки фахівців з дизайну. Професійно-технічна освіта: науково-методичний журнал, 3 (68). С. 22-25. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/165988>
3. Алексеева, С. Дизайн і підприємництво: сучасні проблеми та перспективи підготовки до підприємницької діяльності в системі дизайн-освіти. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент* : зб. наук. пр. / Арт академія

сучасного мистецтва ім. С. Далі, Інститут ПТО НАПН України. Київ: Вид-во ТОВ «ТОНАР», 2020. Вип. 15. С. 57-71. (Серія: Педагогічні науки). URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724225>

4. Алексеева, С. В. (2016) *Форми та методи он-лайн консультування майбутніх фахівців з розвитку професійної кар'єри. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. (44). Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». С. 194-198. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/166116>

5. Алексеева С. В. *Особливості педагогічного процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. Професійна освіта: проблеми і перспективи* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 9. С. 8 – 12.

6. Алексеева С. В. *Наукові теорії розвитку професійної кар'єри в сучасних концепціях професійної педагогіки. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Київ – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. Вип. 38. С. 100 – 103.

7. Алексеева С. В. *Сучасні методики визначення професійної придатності майбутніх фахівців. Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 1–2. С. 62 – 67.

8. Алексеева С. В. *Формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. Вип. 16, кн. 2. С. 3 – 12.

9. Алексеева С. В. *Психолого-педагогічний супровід обдарованої молоді у підготовці до вибору професійної кар'єри. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика* : зб. наук. праць. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2013. Вип. 10. С. 115 – 123.

10. Алексеева С. В. *Особливості розвитку дизайнерської кар'єри в економічно розвинених країнах світу. Теорія і методика професійної освіти* : електронне наукове фахове видання. 2015. Вип. 7 (3). URL: https://docs.wixstatic.com/ugd/2f377b_9fdd6c9b58ba4d81bef363130c20192d.pdf

11. Алексеева С. В. *Тенденції розвитку професійної кар'єри дизайнерів у країнах Європи (на прикладі Німеччини, Великобританії та Франції). Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. праць. 2015. Вип. 10. С. 44 – 57. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/165992>

12. Алексеева С. В. *Особливості педагогічного процесу підготовки майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. Професійна освіта: проблеми і перспективи* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 9. С. 8 – 12.

13. Алексеева С. В. *Динаміка готовності майбутніх дизайнерів до розвитку професійної кар'єри. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* : зб. наук. праць : 2017. Вип. 13. С. 59 – 65

14. Алексеева С. В. *Інформаційні технології консультування майбутніх дизайнерів з розвитку професійної кар'єри. Наукові записки* : зб. наук. праць

Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти». 2016. Вип. 9. Ч. 3. С. 128 – 130.

15. Алексеева С. В. Сучасний погляд на підготовку майбутніх фахівців до розвитку кар'єри в системі дизайн-освіти. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Херсонський державний університет. 2018. Вип. LXXXI. Том 2. С. 94 – 98

Information about the author:

Alyeksyeyeva S.V.,

Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher
of the Professional Careers Laboratory Institute of Vocational Education
and Training of NAES of Ukraine,
98a Vito-Lithuanian Lane, Kyiv, Ukraine 03045